

Урок 2 (30.03 – 03.04)

Тема уроку: **Соната.**

Музичний жанр *соната* має давнє походження. Раніше сонатою називали будь-яку вокальну та інструментальну музику. Поступово цей жанр виокремився як суто камерно-інструментальний. Також виникла відповідна музична форма — сонатна.

Соната — жанр інструментальної музики; твір для одного або двох інструментів; соната складається з трьох частин, що контрастують між собою, але мають спільний задум.

Сонату створюють для камерного складу — одного або двох інструментів, як правило, для фортепіано, скрипки, флейти, кларнета, труби, валторни. У сонатній формі також пишуть невеликі твори — сонатини, їх грають юні виконавці.

Соната складається з трьох частин і будується за контрастом темпу (швидко—повільно), змісту і характеру музики (драматичної—ліричної).

Зазвичай першу частину сонати пишуть у сонатній формі. Її особливість полягає в тому, що спочатку звучать головна і побічна теми (*експозиція*). Далі відбувається їхній розвиток (*розробка*), після чого ці теми звучать знову (*реприза*).

Німецький композитор Людвіг ван Бетховен, із творчістю якого ви вже ознайомилися на уроках музичного мистецтва, написав 32 сонати для фортепіано. Його Соната № 14 вважається однією з найвідоміших серед шедеврів фортепіанної музики. Людвіг ван Бетховен назвав свій твір «Соната, майже фантазія». Через 30 років вона отримала додаткову назву — «Місячна», чому посприяв німецький поет Людвіг Рельштаб, який порівнював першу частину сонати із пейзажем озера місячної ночі. Така назва багатьом сподобалась, і відтоді цей твір так і називають — *Місячна соната*.

В основі головної теми Місячної сонати лежить короткий, але виразний мотив, побудований на повторенні одного звуку — цей прийом є характерним для композитора. Місячна соната Л. ван Бетховена надихнула багатьох художників на створення однойменних картин.

Пригадайте П'яту симфонію цього композитора, яку слухали минулого року: її музична тема складається з повторення всього лише двох звуків («тема долі»).

<https://www.youtube.com/watch?v=Zpw4jTalxFc>

Я у світі музики: сприймаю, розумію

Людвіг ван Бетховен, Соната №14 для фортепіано (Місячна соната), 1 частина.

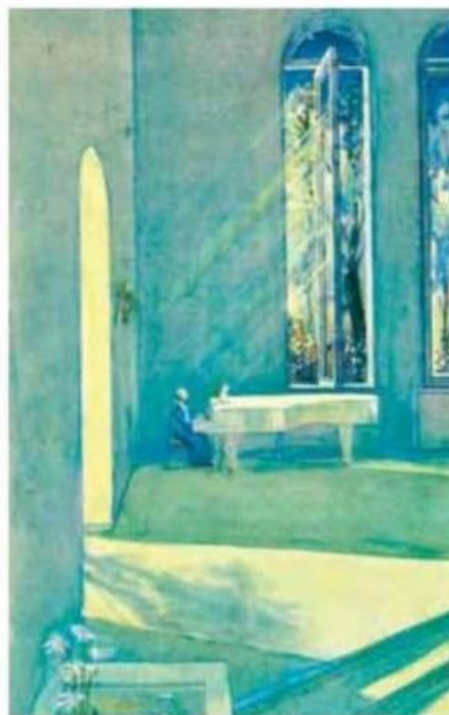

В. Куш. Місячна соната

<https://www.youtube.com/watch?v=C5WTGOdOek0>

А. Вера.
Місячна соната

А. Левітін. Місячна соната
(фрагмент)

Людвіг ван Бетховен, **Соната №14 для фортепіано (Місячна соната), 1 частина.**

Який характер музики першої частини? Яку картину можна уявити? Чи погоджуєтеся ви з назвою, яку запропонував Людвіг Рельштаб? Як ви назвали б цю частину сонати? Зверніть увагу на роботи сучасних митців. Яка з них, на вашу думку, найвдаліше відображає музику, що прозвучала?

Я у світі музики: сприймаю, розумію

Ви вже знаєте, що сонати створювалися для різних інструментів, тембри яких виразно доповнювали один одного. Як, на вашу думку, відбувається діалог інструментів у творі? Порівняйте частини сонати.

Максим Березовський, **Соната до мажор для скрипки і чембало.**

МУЗИЧНИЙ КАЛЕЙДОСКОП

Чембало, або клавічембало (від італійського *clavicembalo*) — назва клавесину в Італії; старовинний музичний клавішний інструмент родини клавесинових, попередник фортепіано. Різновидами клавесину були клавикорд (переважно в Німеччині), спінет (домашній клавесин), верджинел (поширений в Англії) та інші.

Максим Созонтович Березівський (1745–1777) — український композитор, співак, класик європейської музики. Народився в м. Глухові, жив і творив у Петербурзі.

Музичний хист майбутній композитор виявив у ранньому дитинстві: мав гарний голос і абсолютний слух, співав у церковних хорах, рано почав навчатися гри на скрипці. Освіту здобував спочатку в Глухівській музичній школі, а пізніше, упродовж декількох років, — у Києво-Могилянській академії.

Із 17-річного віку розпочав композиторську діяльність, яка була дуже успішною. Його твори — в основному церковні композиції і духовні концерти — отримували високі оцінки не лише вітчизняних, а й іноземних поціновувачів мистецтва, про нього писали петербурзькі вісники й альманахи. Коли композиторові виповнився 21 рік, він посів почесне місце придворного камерного музиканта. Талановитого юнака відрядили на навчання в Італію, де він провів майже п'ять років, упродовж яких писав не лише хорову духовну музику, а й світські твори — оперу «Демофон» за античним міфологічним сюжетом і Сонату для скрипки і чембало (перші твори цих жанрів в українській музиці).

Італійський період був найщасливішим у житті М. Березовського — тут цінували його талант, виконувалися інструментальні твори, опера «Демофон» ставилася під час карнавалу. Тому й контраст між життям за кордоном і в Петербурзі виявився різким. Після повернення в Росію композитор зрозумів, що тут його талант і досвід нікому не потрібні. Російські вельможі надавали перевагу іноземним музикантам, а М. Березовський міг розраховувати лише на скромну посаду співака-хориста у Придворній співочій капелі. Упродовж певного часу він сподівався, що його запросять очолювати Катеринославську консерваторію, яку планувалося відкрити в Україні, однак усе це виявилось порожніми обіцянками. Незважаючи на життєві труднощі, він писав високохудожні духовні концерти, які заклали основи хорової музики в українській і російській культурі.

Пам'ятник М. Березовському
в м. Глухові

Максим Березовський, Соната до мажор для скрипки і чембало.

<https://www.youtube.com/watch?v=3opcLwazNnk>

СПІВАЄМО: Пісня « А мрії летіли»

<https://www.youtube.com/watch?v=iOn52Bt92RI>

<https://www.youtube.com/watch?v=JRyTwcrdtiM>

Дякую за увагу!

МОЛОДЕЦЬ! ТИ СПРАВИВСЯ!

Творче завдання:

**створи самотійно хореографічну
імпровізацію, затанцюй під свою улюблену
музику!**

